

BOEKBESPREKINGEN

CARL LÖW — **Heinrich Emanuel Merck.** — Uitgave van E. Merck, Darmstadt, 1951, 218 blz.

Die Chemische Fabrik E. Merck — Darmstadt, Uitgave van E. Merck, Darmstadt, 1952, 78 blz.

De eerste publicatie die over Heinrich Emmanuel Merck, meestal Emanuel genoemd, die in 1827 zijn naam gaf aan een bedrijf, dat na 125 jaar zou zijn uitgegroeid tot firma met een wereldbekende naam, was bestemd om in 1944 te worden gepubliceerd, waaraan echter door de verwoesting van een groot deel van het bedrijf toen geen gevolg is gegeven. Deze Merck is echter als grondlegger van het bedrijf zo onafscheidelijk met de geschiedenis er van verbonden, dat men in de tweede publicatie, ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan der firma, zijn naam herhaaldelijk aantreft. Geboren in 1794, werd hij als leerling o.a. van Trommsdorf op 22-jarige leeftijd leider van de Engel-Apotheke in Darmstadt, die al sedert 1668 in het bezit van de familie Merck was. De belangstelling, die o.a. door *Sertürners* ontdekking van de morphine, voor de alcaloiden was gewekt, gaf Merck aanleiding deze stof op grotere schaal te gaan bereiden en deze ook aan de groothandelaren te leveren. De ontwikkeling van de organische scheikunde gaf nog meer nieuwe stoffen en de bereiding daarvan beschreef Merck in 1827 in een boekje getiteld: *Pharmaceutisch-chemisches Novitäten-Cabinet*. Naast morphine, kinine, strychnine en hunne zouten, bereidde hij santonine, veratrine, coffeine etc. Tijdens een cholera-epidemie in 1831 werden grote hoeveelheden chloorkalk bereid om als desinfectans te dienen, maar de productie hiervan, evenals kaarsen, stearine etc. werd prijsgegeven om zich te specialiseren op die van alcaloiden en dergelijke en het streven van de firma Merck om zo groot mogelijke zuiverheid te leveren leidde haast vanzelfsprekend tot de afdeling laboratoriumchemicalien en reagentia, waarvan in 1888 de eerste prijslijst met ca. 150 stoffen verscheen. Sedert 1887 verscheen Merck's *Jahrbuch* als publicatie van de firma, die feitelijk zelf eerst in 1890 met een specialité op de markt komt, het *Pyoktannine*, in 1900 het *Perhydrol* en in 1903 het *Veronal* en *Magnesium Perhydrol*, waarna het aantal snel toeneemt.

Dr P. H. BRANS.

K.M.C. ZEVENBOOM en Dr D.A. WITTOP-KONING — **Nederlandse Gewichten, Stelsels, IJkwezen, Vormen, Makers en Merken.** — 248 pag. en 16 atb. Uitgegeven met steun van het Genootschap voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen door het Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen (1953 — Mededeling No 86). Prijs ing. 6 gulden.

Door de steun van het Genootschap, dat 40 jaar bestaat, is hier een publicatie tot stand gekomen van een iJker als eerstgenoemde schrijver en een apotheker, bekend uit reeds vele historische publicaties, als tweede auteur. Het was te verwachten, dat beide schrijvers iets apparts zouden brengen

en het resultaat is dan ook een boekje, dat zo smakelijk vertelt over het ontstaan van maten en gewichten en het iJkwezen tot aan het metrieke stelsel, ons dan over het tot stand komen daarvan en de moeilijkheden bij de invoering in de Nederlanden na 1813 inlicht en daarna over het huidige Nederlandse IJkwezen, dat men éénmaal begonnen, het ineens wil uitlezen. Dit is wel de grote verdienste van de stijl van het boek, dat daarnaast baanbrekend werk doet, door afbeeldingen van de merken van de iJkers en kopergieters te geven, aan de hand waarvan men oude gewichtstukken doeltreffend kan determineren. Dat daartoe een medewerkster vele musea en collecties over Nederland verspreid moest afreizen, tekent de moeilijkheden bij de samenstelling van deze lijsten te overwinnen. Waar bij de gewichten het Gents, Luiks, Troois en Keuls gewicht wordt behandeld, is het boek ook daarom reeds voor Zuid-Nederlandse verzamelaars en historici van waarde.

Dr P. H. BRANS.

Nic. Aagaard SVERRE — **Et Studium Av Farmasiens Historie.** — Oslo, 1952 (Utgitt Pa Eget Forlag), blz. 467.

Deze breed opgezette pharmaceutische historiebeschrijving begint met de oudheid in Babylonië, China en Egypte om dan via de kloostergeneeskunde, de school van Salerno en het middeleeuwse handelsverkeer met geneesmiddelen te komen tot de periode van 1500 tot ca. 1800. Na Paracelsus en diens leerlingen volgt een beschouwing van de dispensatoria en pharmacopeeën, in het bijzonder die van de Scandinavische landen. Sverre noemt voor Zweden de in 1686 uitgegeven *Pharmacopoeja Galeno-Chymica Holmiensis*, die ook voor Noorwegen gold. In Denemarken werd door de bekende geneesheer Bartholin, wiens naam nog in een anatomische benaming voortleeft, in 1658 uitgegeven het *Dispensatorium Hafniense*, dat behalve in Denemarken ook in Noorwegen gebruikt werd naast de Augsburgse *Pharmacopoea*, totdat in 1772 de *Pharmacopoea Danica I* uitkwam. Vanzelfsprekend worden aan de kruidenboeken en aan Linnæus ook de nodige aandacht gewijd.

Vanaf 1800 beperkt de schrijver zich meer tot Noorwegen en geeft een uitgebreid overzicht van de wetgeving, de tijdschriften en de apothekersorganisatie, maar daarnaast ook de pogingen om te komen tot één pharmacopee voor alle Noordelijke landen, het streven van de *Fédération Internationale Pharmaceutique* en de *Pharmacopoea Internationalis*. Dan volgt een historische beschouwing van de bij de bereiding van de geneesmiddelen gebruikte methodiek en van de verschillende geneesmiddelvormen als *electuaria*, *emulsiones*, *clysmata*, pillen en zalven, naast tabletten, injecties en ampullen. Tot slot bespreekt Sverre de opstandpotten en mortieren. Indien men de moeite wil nemen met behulp van een woordenboek zich te oriënteren, zal men bemerken, dat het boek een schat van gegevens bevat en niet uitsluitend over de Noordelijke landen.

Dr P. H. BRANS.